Eduskunnan hallintovaliokunnalle
7.2.2023

Asia: HE 208/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Monika-Naiset liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä uudeksi kotoutumislaiksi. Liitto on ollut kuultavana ja antanut kirjallisia lausuntoja valmistelun eri vaiheissa.

Tässä lausunnossa nostamme esille vain keskeisimpiä huomiotamme.

- Lain tarkoitus viranomaisten vastuiden selkeyttämisestä osana hyvinvointialueiden perustamista ja työvoimapalvelujen uudistamista on hyvä. Uuden lain myötä vastuu kotoutumispalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta siirtyisi kokonaan kunnille. On tärkeää, että uusilla toimenpiteillä pyritään tavoittamaan nykyistä tehokkaammin työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajia, kuten kotona lapsia hoitavia vanhempia ja edistämään kotoutumisen edistämisen monialaisuutta. Hyvän tarkoituksen toteuttaminen käytännössä on kuitenkin vaikeaa nykytilanteessa, jossa kuntien resurssit ovat alimitoitetut ja sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilaisista on suuri pula, eikä nykyisistään tehtävistä pystytä suoriutumaan.
- Uudistamistyössä onkin varmistettava, että rakenteellisten muutosten keskellä kotoutumispalvelut tosiasiallisesti ovat yhdenvertaisia ja kaikilla on samat mahdollisuudet hyvään kotoutumiseen asuinalueesta riippumatta.
- Olemme ilahtuneita, että kotoutumislainsäädännön toimenpiteiden seurantavelvoite on annettu sekä kunnille että työ- ja elinkeinoministeriölle. Näin pystytään toivottavasti nopeammin arvioimaan kotoutumistoimenpiteiden vaikuttavuutta ja tekemään tarvittavia muutoksia.
- On tärkeää, että kotoutumisjakson pituus arvioidaan yksilöllisesti. Kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskestoa lyhennettäisiin nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, mutta voimassa olevan kotoutumislain mukaiset perusteet, joilla voimassaoloa voitaisiin jatkaa enintään kahdella vuodella, säilytettäisiin ennallaan.
- Kotoutumisen nopeuttaminen edellyttää, että heti maahantulon alkuvaiheessa on saatavilla tarpeita vastaavia kotoutumistoimenpiteitä, eikä toimenpiteisiin pääsyä tarvitse odottaa kuukausia. Huolena on, että kotoutumisen velvoite tehostuu kotoutujalle, mutta kunnat eivät pysty tarjoamaan riittävän nopeasti, laajasti ja tehokkaasti kotoutumispalveluja. Seurannassa tähän on kiinnitettävä erityistä huomiota.
- On merkittävää, että naiset on nostettu selonteon keskeiseksi kohderyhmäksi. Tarvitaan lisää konkreettisia toimia, joilla edistää naisten työllisyyttä ja osallisuutta. Kotihoidontuen lyhentäminen tai kuntalisän poistaminen eivät yksin riitä parantamaan naisten työmarkkina-asemaa. Järjestöjen tuki sekä naiserityinen ote sen sijaan ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Naiserityisissä kotoutumisen palveluissa tunnistetaan sukupuolen merkitys ja huomioidaan kokonaisvaltaisesti naisten eri

elämänvaiheet. Palveluille ominaista on sensitiivisyys naisten tarpeille: mm. hoivarooliin kohdistuvien ristiriitaisten odotusten tunnistaminen, lastenhoidon tarpeen huomioiminen, syrjinnälle ja väkivallalle altistumisen riski, naisille turvallisen tilan periaate.

- On hyvä, että ihmiskaupan uhrit on nostettu lakiesityksessä esille omana kohderyhmänä. Tärkeää on, että ihmiskaupan uhrien kohdalla oikeus yksilöllisiin kotoutumissuunnitelmiin ei ole aikarajattua ja näin varmistetaan uhrien pääsy kotouttaviin toimenpiteisiin maassaoloajasta riippumatta.
- Liitto pitää erittäin hyvänä ja tärkeänä sitä, että maahanmuuttajille suunnattujen matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden toiminta vakinaistetaan ja varmistetaan, että monikielistä ohjausta ja neuvontaa on yhdenvertaisesti saatavilla valtakunnallisesti monikanavaisesti.
- Liitto muistuttaa, että monet järjestöt tarjoavat eri kielistä ohjausta ja neuvontaa matalalla kynnyksellä ja pystyvät erinomaisesti, ja jo vakiintunein toiminnoin, täydentämään kuntien kotoutumispalveluja. Kumppanuuksien rakentaminen ja järjestöjen mukaan ottaminen ohjaus- ja neuvontatoiminnan toteuttamiseen on tärkeää.
- Liitto kannattaa monikielisen yhteiskuntaorientaation liittämistä uutena elementtinä osaksi kotoutumisohjelmaa. On varmistettava, että niiden järjestämiseksi on riittävästi resursseja, jotta ne voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti ja laadukkaasti.

Lopuksi

On myönteistä, että järjestöjen monipuolinen osaaminen ja asiantuntemus on tunnistettu hallituksen esityksessä uudeksi kotoutumislaiksi. Tahto tehdä yhteistyötä kumppanuudessa järjestöjen kanssa on tärkeä lähtökohta kotoutumisen edistämiselle. Järjestöillä on merkittävä rooli erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kotoutumisen tukemisessa ja erikoisosaamista vaativien palvelujen tarjoamisessa. Näitä on usein kehitetty yhteistyössä kuntien kanssa.

Hyvistä toimintamalleista ja kumppanuuksista on pidettävä kiinni, ja varmistettava, että ne säilyvät uusissa rakenteissa. Järjestöjen laadukas ja pitkäjänteinen työ ei ole mahdollista ilman riittäviä resursseja. Niiden varmistamiseksi ei lainsäädännössä valitettavasti ole esitetty ratkaisuja.

Kunnioittavasti Monika-Naiset liiton hallituksen puolesta,

Olga Silfver
Puheenjohtaja
Monika-Naiset liitto ry

Jenni Tuominen
Toiminnanjohtaja
Monika-Naiset liitto ry